NOSITELÉ NOBELOVY CENY ZA EKONOMII PRO ROK 2019

Pavel Sirůček^a

Pro rok 2019 byla tzv. Nobelova cena za ekonomii (The Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel) udělena třem vědcům za „*experimentální přístup ke zmírňování globální chudoby*“. Jejich výzkumy měly „*zlepšit boj s chudobou v praxi*“. Laureáty se stali Američan s indickými kořeny A. V. Banerjee (*1961) a jeho manželka, Francouzka i Američanka E. Duflová (*1972), oba z Massachusetts Institute of Technology. Třetí ekonom – Američan M. R. Kremer (*1964) – akademicky působí na Harvard University.

V oficiálním zdůvodnění zaznělo, že experimentální metody rozpracované trojicí vzájemně spolupracujících laureátů dnes dominují rozvojové ekonomii. K hlavním přínosům náleží experimentální ověřování účinnosti pomoci rozvojovým zemím v rámci různých programů pomoci, včetně kvantifikování a vyhodnocení dopadů těchto programů i vlivu na formování či změny politik. Ocenění ekonomové hledají a nalézají způsoby, jak prostředky (např. ze západní pomoci) konkrétně využít, aby opravdu fungovaly a pomáhaly. A aby tyto prostředky nevytvářely pouze pasivní závislost na pomoci, ani nezvětšovaly prostor pro korupci. Jejich postupy kvantifikují dopady opatření i proměny intervencí v různých zemích. Poznatky měly významně zlepšit boj s chudobou a pomoci objasnit, která rozvojová pomoc selhává a z jakých důvodů. K přímým praktickým dopadům studií náleží efektivní programy doučování dětí v Indii, vakcinace v třetím světě či posílení investic do preventivní zdravotní péče v řadě zemí.

Chudoba stále patří k nejpálčivějším problémům. Cílem všech tří badatelů se stal právě boj s chudobou, a to na základě vědeckých poznatků získaných především pomocí cílených výzkumů skupin ohrožených chudobou. Ocenění výzkumníci komplexní problém chudoby rozčleňují na menší, snáze řešitelné otázky (např. jak efektivně zlepšit výsledky vzdělávání či zdraví dětí) s praktickými dopady na životy lidí. Přičemž prokazují, že dílčí a lépe formulovatelné, srozumitelné i zvladatelné problémy lze řešit pomocí řízených experimentů prováděných přímo na lidech, kterých se problém nejvíce týká, a přímo

^a Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta podnikohospodářská, Praha, Česká republika
E-mail: pavel.sirucek@vse.cz

v jejich přirozeném prostředí. Od laboratorních pokusů (často probíhajících na vzorcích studentů v umělých podmínkách) ocenění ekonomové přešli k experimentům terénním. Orientují se na rozvojové země, ve kterých je koncentrace chudoby patrnější a často tam experimenty získávají i větší politickou podporu, zajišťující zapojení velkého počtu účastníků. Pokusy bývají v těchto lokalitách relativně levné, ovšem vyžadují si – často obtížné – získání důvěry místních lidí.

Experimentální techniky byly použity M. R. Kremerem v 90. letech v Keni např. při testování opatření ke zlepšení výsledků místních školáků. Se závěry, že pouhé úsilí přimět děti navštěvovat školu (např. pomocí většího množství učebnic nebo obědů zdarma) nestačí a musí být doplněno adekvátními reformami zlepšujícími kvalitu výuky. A. V. Banerjee s E. Duflovou (a kolegy) nové postupy aplikovali v celé řadě zemí na různé problémy ve sféře zdravotnictví, školství, zemědělství nebo hospodaření domácností. Demonstrována např. byla větší úspěšnost v boji s parazitárními nemocemi v případě, kdy jsou léky pro chudé zdarma. Metody zmíněných ekonomických výzkumů jsou inspirovány postupy v medicíně, kdy při klinickém testování léků či léčebných postupů jsou porovnávány výsledky skupiny, která léčbu absolvuje, a placebo skupiny. Účastníci kontrolovaných experimentů jsou do skupin s různým zacházením vybíráni náhodně a toto pokusné zacházení je nesmí nijak poškozovat.

U empirických výzkumů experimentálních rozvojových ekonomů je vyzdvihováno, že nejen názorně ukazují na příčiny chudoby a dalších problémů, nýbrž současně i naznačují cesty, jak situace efektivně řešit. Včetně nových způsobů boje s chudobou a nerovnostmi, kdy často velmi jednoduché a levné postupy, resp. podněty, pomáhají více nežli např. budování dálnic či budování honosných škol placené ze zahraničí. Připomínán bývá experiment iniciovaný M. R. Kremerem v Keni, spojený s plošným odčervením dětí pomocí rozdávaných léků. Děti začaly více navštěvovat školu, neboť nebyly tak nemocné a míra vzdělanosti vrostla. Pokusy E. Duflové vedly k doporučení, aby se v indických školách každý den vyfotografovali učitelé s dětmi, aby byly sníženy absence učitelů. Argumentováno bývá i prokázaným navýšením počtu očkovaných dětí v mobilních centrech (které přijíždějí přímo do vesnic), kdy počet naočkovaných ještě více zvýšil drobný dárek v podobě např. pytlíku luštěnin. Experimenty dokazují platnost hypotézy ohledně účinnosti hmotné zainteresovanosti samotných lidí na základní lékařské péči, a to i v chudších zemích, jako jsou Ghana nebo Keňa. Experimenty též potvrzují, že populární mikropůjčky na rozjezd podnikání nemusí být vhodné pro každého.

V souvislosti s udělením ekonomické ceny za rok 2019 největší pozornost vyvolalo jméno teprve druhé oceněné ženy, která je přitom i vůbec nejmladším „ekonomickým nobelistou“. Poprvé byl touto cenou poctěn manželský pár (v historii všech nobelovských cen se jedná o šestý pár) a jde také o první ocenění za rozvojovou ekonomii. Celkové počet ekonomických laureátů dosáhl od roku 1969 čísla 84 a opět prohloubil dominanci

Američanů. Americká příslušnost je uváděna (resp. spoluuváděna) u plných šedesátí tři vyznamenaných.

Poslední ekonomické nobelovské ocenění bývá často označováno za revoluční a průlomové s poukazy na obecný trend v podobě inkluze, tedy začleňování a zrovnoprávňování těch, kteří mají čelit znevýhodněnému postavení. Zdůrazňováno bývá téma konkrétní pomoci chudým, ale taktéž nezápadní původ jednoho z laureátů, i to, že dalším je žena. S čímž je spojeno volání po reformách tzv. Nobelovy ceny za ekonomii a šířeji celé ekonomie jako vědy. Ekonomie se má nacházet v krizi, kdy její prestiž měla být otřesena zejména Velkou recesí. Akademické teoretizování plné vzorců a křivek má být příliš vzdálené problémům reálného světa. Ekonomie by v tomto pojetí neměla jen rozvíjet abstraktní teorie, nýbrž především konkrétně pomáhat zlepšovat životy lidí. K tomu mají přispívat právě terénní experimenty, přinášející i posuny v rozvojové ekonomii. Ohledně dalších adeptů na nobelovské ekonomické ocenění bývají skloňována jména jako T. Piketty nebo E. Saez, kteří zkoumají příjmové nerovnosti.

Objevují se ovšem také hlasy kritické, připomínající četné metodologické a etické problémy terénních experimentů ve smyslu pokusů na chudých. Kritizovány jsou chyby ve využívání statistik terénními výzkumníky i zavádějící charakter mnohých doporučení, spočívajících – obdobně jako behaviorální „pošťouchnutí“ – ve faktickém přinucování lidí, kteří jsou tímto zbavováni svobody volby. Zpochybňována bývá též „revolučnost“ oceněných experimentů, s poukazy na banálnost mnohých zjištění. I na to, že skutečné (např. vlastnické) důvody chudoby se nijak neřeší a ekonomická věda se rozměňuje v dílčích aplikovaných problémech.

Bojovník se světovou chudobou A. V. Banerjee

Abhijit Vinayak Banerjee se narodil 21. 2. 1961 v Indii, v Bombaji. Vzdělával se na kalkatské South Point High School. Titul B.Sc. v ekonomii mu byl udělen na University of Calcutta (1981), M.A. v ekonomii na Jawaharlal Nehru University v New Delhi (1983) a Ph.D. v ekonomii získal – s disertací *Essays in Information Economics* – na Harvard University (1988). Působil jako odborný asistent na Princeton University (1988–1992), hostující odborný asistent, resp. odborný asistent, na Harvard University (1991, 1992–1993), docent (1993–1996) a profesor ekonomie (1996–2003) na Massachusetts Institute of Technology. Od roku 2003 zde zastává post Ford Foundation International Professor of Economics.

V roce 2003 na Massachusetts Institute of Technology založil – spolu s E. Duflo-
vou a S. Mullainathanem – Abdul Latif Jameel Poverty Action Lab a stále zůstává
jedním z ředitelů laboratoře. Řídil Bureau for the Research in the Economic Analysis
of Development (2003–2004), byl členem United Nations High-level Panel on the Post
– 2015 Development Agenda (2012–2013) a podílel se na aktualizaci rozvojových

cílů. Od roku 2006 je výzkumníkem National Bureau of Economic Research, Center for Economics and Policy Research a členem Panel for the Evaluation of World Bank Research, spolupracuje s Kiel Institute atd. Je členem American Academy of Arts and Sciences a Econometric Society; editoval prestižní časopisy; získal několik ocenění. Spolurežiroval dva dokumentární filmy. Jeho přednáška při přebírání Nobelovy ceny 8. 12. 2019 nesla název *Field Experiments and the Practice of Economics*.

Banerjee se zaměřuje na rozvojovou ekonomii s důrazem na chudobu, makroekonomii, informační teorie a teorie rozdělování důchodů. Odmítá klišé, že rozvojové země jsou osudově předurčeny k neúspěchu a připomíná vlivy historie, ideologií či setrvačnosti myšlení a jednání. Analyzuje pravidla rozhodování (1992), modeluje ekonomický rozvoj ve smyslu institucionální transformace (1993), zkoumá mikrofinance (2013) či vztahy mezi nerovností a růstem (2003) atd. Vedle zmíněných náleží k nejcitovanějším texty (2007b nebo 2011).

S E. Duflovou Banerjee koncipuje a realizuje desítky kontrolovaných terénních experimentů, vnímaných jako významný metodologický nástroj v ekonomii (2008b, 2017 aj.). Sepsal knihu *Poor Economics* (2011), mapující příčiny chudoby pomocí konkrétních příkladů a experimentů, včetně reakcí chudých na různé pobídky a pomoci. Zdůrazňují nutnost přestat vnímat chudé jako postavičky komiksů, nebo je pouze litovat, či naopak obdivovat. Nutné je pokusit se o pochopení jejich složitých životů a problémů pomocí důkladného studia a vědeckého zkoumání. Zohledňovány tudíž jsou i širší souvislosti např. při řešení podvýživy, resp. při doporučeních na přehodnocení potravinové pomoci. Výsledky pokusů potvrzují, že nejde pouze o množství jídla, nýbrž důležitý je i přísun látek jako železo či jod. Uvádějí příklad vládního programu v Tanzanii, kdy těhotné ženy dostávaly jodové kapsle. Jejich děti byly zdravější a následně absolvovaly i delší vzdělání. V dalším společném titulu *Good Economics for Hard Times* (2019b) naznačují, jak může fungující ekonomika řešit sociálně-ekonomické problémy. Včetně aktuálních výzev – ale i zdrojů obav a úzkostí – typu nerovností, migrace, zpomalení růstu, technologických zvrátů nebo změn klimatu. Propagují intervencionismus respektující vědecké poznání a společnost založenou na soucitu a vzájemné úctě.

Knižní publikace:

Volatility and Growth (Oxford University Press, 2005 – s P. Aghionem); *Understanding Poverty* ((eds.), Oxford University Press, 2006 – spolueditoři R. Bénabou, D. Mookherjee); *Making Aid Work* (MIT Press, 2007a – spoluautoři A. H. Amsdenová, R. H. Bates, J. N. Bhagwati, A. S. Deaton, N. Stern); *Poor Economics: A Radical Rethinking of the Way to Fight Global Poverty* (Public Affairs, 2011 – s E. Duflovou); *Handbook of Field Experiments, Vol. 1, 2* (North Holland, 2017 – s E. Duflovou); *A Short Story*

of Poverty Measurement (Juggernaut Books, 2019a); *Good Economics for Hard Times* (Public Affairs, 2019b – s E. Duflovou); *What the Economy Needs Now* ((eds.), Juggernaut Books, 2019c – spolueditoři G. Gopinathová, R. G. Rajan, M. S. Sharma).

Vybrané statí a časopisecké příspěvky:

Risk Bearing and the Theory of Income Distribution (*Review of Economic Studies*, March 1991 – s A. F. Newmanem); A Simple Model of Herd Behavior (*Quarterly Journal of Economics*, August 1992); Occupational Choice and the Process of Development (*Journal of Political Economy*, April 1993 – s A. F. Newmanem); A Walrasian Theory of Money and Barter (*Quarterly Journal of Economics*, November 1996 – s E. S. Maskinem); Dualism and Macroeconomic Volatility (*Quarterly Journal of Economics*, November 1999 – s P. Aghionem, T. Pikettym); Reputation Effects and the Limits of Contracting: A Study of the Indian Software Industry (*Quarterly Journal of Economics*, August 2000 – s E. Duflovou); Inequality, Control Rights and Rent-Seeking: Sugar Cooperatives In Maharashtra (*Journal of Political Economy*, February 2001 – spoluautoři D. Mookherjee, K. Munshi, D. Ray); Inequality and Growth: What Can the Data Say? (*Journal of Economic Growth*, September 2003 – s E. Duflovou); Financial Development and the Instability of Open Economies (*Journal of Monetary Economics*, September 2004 – spoluautoři P. Aghion, P. Bacchetta); History Institutions and Economic Performance: The Legacy of Colonial Land Tenure Systems in India (*American Economic Review*, September 2005 – s L. Iyerovou); The Economic Lives of the Poor (*Journal of Economic Perspectives*, Winter 2007b – s E. Duflovou); Limited Attention and Income Distribution (*American Economic Review*, May 2008a – spoluautor S. Mullainathan); Giving Credit Where it is Due (*Journal of Economic Perspectives*, Summer 2010 – s E. Duflovou); The Diffusion of Microfinance (*Science*, July 2013 – spoluautoři A. G. Chandrasekhar, E. Duflová, M. O. Jackson); Do Firms Want to Borrow More: Testing Credit Constraints Using a Targeted Lending Program (*Review of Economic Studies*, April 2014 – s E. Duflovou); Can Iron Fortified Salt Control Anemia? Evidence from Two Experiments in Rural Bihar (*Journal of Development Economics*, July 2018 – spoluautorky E. Duflová, S. Barnhardtová); Using Gossips to Spread Information: Theory and Evidence from Two Randomized Controlled Trials (*Review of Economic Studies*, February 2019 – spoluautoři A. G. Chandrasekhar, E. Duflová, M. O. Jackson).

Doplňující informace:

Readings in the Theory of Economic Development (Mookherjee, D., Ray, D. (eds.), Blackwell, 2001); *The Experimental Approach to Development Economics* (Banerjee, A. V., Duflová, E., NBER Working Papers, 2008b); *On the Road: Access to Transportation*

Infrastructure and Economic Growth in China (Banerjee, A. V., Duflová, E., Qianová, N., NBER Working Paper, 2012); *Discoveries in the Economics of Aging* (Wise, D. A. (ed.), University of Chicago Press, 2014), dostupné z: <https://economics.mit.edu/faculty/banerjee>; www.pooreconomics.com

Polní experimentátorka E. Duflová

Esther Duflová se narodila v Paříži 25. 10. 1972. Původně zamýšlela být historičkou. Po studiích na Lyceé Henri IV's se vzdělávala v ekonomii a historii na pařížské L'Ecole Normale Supérieure (1994). V roce 1993 pobývala a pracovala, i výzkumně, v Moskvě. Magisterský titul v ekonomii získala na škole DELTA – Paris School of Economics (1995). Doktorský titul v ekonomii (Ph.D.) obdržela na Massachusetts Institute of Technology (1999) s disertací *Three Essays in Empirical Development Economics*. Na Massachusetts Institute of Technology pracovala jako asistentka (1999–2001), docentka (2001–2004) a profesorka ekonomie (2004–2005). Od roku 2005 zde zastává pozici Abdul Latif Jameel Professor of Poverty Alleviation and Development Economics. Spoluřídí Abdul Latif Jameel Poverty Action Lab – výzkumnou síť hodnocení sociálních programů a rozvojové spolupráce. V období 2001–2002 působila na Princeton University, v roce 2007 na Paris School of Economics. Spolupracuje s National Bureau of Economic Research, Bureau for Research and Economic Analysis of Development; vede Development Program at the Center for Economic Policy Research. Je členkou American Academy of Arts and Sciences či Econometric Society; je redaktorkou řady ekonomických tiskovin a publikuje i v deníku *Libération*.

Opakovaně figuruje v anketách mezi nejlepšími mladými ekonomy i nejvlivnějšími intelektuály, resp. globálními veřejnými osobnostmi. Je laureátkou řady ocenění, včetně Elaine Bennet Research Price (2003) nebo John Bates Clark Medal. J. B. Clarkova medaile Americké ekonomické asociace bývá označována jako Nobelova cena pro ekonomy do čtyřiceti let. Ze 41 laureátů za období 1947–2019 jich následně nobelovské ekonomické ocenění získalo 13. V roce 2007 Medaili obdržela jako první žena S. C. Atheyová. V roce 2010 byla oceněna E. Duflová, roku 2012 A. N. Finkelsteinová a roku 2019 E. Nakamurová. Nobelovská přednáška E. Duflové byla 8. 12. 2019 pronesena na téma *Field Experiments and the Practice of Policy*.

Duflová se zaměřuje na problematiku rozvojové a aplikované ekonomie, včetně souvislostí vzdělání, zdravotního stavu obyvatelstva a chudoby. Aktivitu orientuje na mikroekonomické problémy rozvojových zemí, včetně mikrofinancí a finanční inkluze, chování domácností, lidského kapitálu, sfér vzdělání, zdraví, genderu (např. podílu žen na lokálních vládách a vedení místních komunit) či životního prostředí. Zabývá se širokým spektrem témat – školstvím v Indonésii (2001, 2004b), přehradami v Indii (2007a) anebo mapuje roli žen v hospodářském a sociálním rozvoji Indie (2012) aj.

S kolegy zkoumá taktéž otázky spojené s hospodářským rozvojem a především projektováním a vyhodnocováním veřejných politik – např. ohledně dopadů na zaměstnanost nebo příjmovou aj. situaci v Keni (2011 b, c). Vše činí s cílem pomoci zlepšit stav světa tím, že umožní pochopit příčiny chudoby a navrhnout cesty na její zmírnění. Navazuje přitom na dílo Inda A. K. Sena (laureáta Nobelovy ceny 1998 za přínos k rozvoji ekonomie blahobytu), propagátora např. konceptu mikroúvěru.

Oceňována bývá role Duflové při zavádění nových metodologických postupů. S kolegy (A. V. Banerjee, D. Karlan, M. R. Kremer, J. A. List, S. Mullainathan aj.) stojí v čele prosazování terénních experimentů v ekonomickém výzkumu. Namátkou např. v Indii zkoumala absentérství žáků i učitelů nebo prováděla experimenty s nahranými projevy žen (které byly příznivěji přijímány ve vesnicích, kde již ženu ve vůdčím postavení zažily). Experimenty přitom neomezuje na rozvojový svět, nýbrž používá i k výzkumům např. americké důchodové politiky. Při vyhodnocování nejrozličnějších politik a konstrukci projektů využívá taktéž neexperimentální metody. Mezi její nejcitovanější texty náleží (2001, 2004a, 2011a či 2015b).

Hlavní knižní publikace:

Expérience, Science et Lutte Contre la Pauvreté (Fayard, 2009); *Le Développement Humain (Lutter Contre la Pauvrete, Vol. 1)* (Le seuil, 2010); *La Politique de L'autonomie (Lutter Contre la Pauvrete, Vol. 2)* (Le seuil, 2010); *Poor Economics: A Radical Rethinking of the Way to Fight Global Poverty* (Public Affairs, 2011a – s A. V. Banerjem); *Handbook of Field Experiments, Vol. 1, 2* (North Holland, 2017 – s A. V. Banerjem); *Good Economics for Hard Times* (Public Affairs, 2019 – s A. V. Banerjeem).

Klíčové stati a časopisecké příspěvky:

Early Reaction of Russian Firms to the Shocks of Liberalization (*Economics of Transition*, March 1997 – spoluautorka C. Seniková-Leygonieová); Reputation Effects and the Limits of Contracting: A Study of the Indian Software Industry (*Quarterly Journal of Economics*, August 2000 – s A. V. Banerjeem); Schooling and Labor Market Consequences of School Construction in Indonesia: Evidence from an Unusual Policy Experiment (*American Economic Review*, September 2001); Inequality and Growth: What Can the Data Say? (*Journal of Economic Growth*, September 2003 – s A. V. Banerjeem); How Much Should We Trust Differences-in-Differences Estimates? (*Quarterly Journal of Economics*, February 2004a – spoluautoři M. Bertrandová, S. Mullainathan); The Medium Run Consequences of Educational Expansion: Evidence from a Large School Construction Program in Indonesia (*Journal of Development Economics*, June 2004b); Dams (*Quarterly Journal of Economics*, May 2007a – s R. Pandeovou); The Economic Lives of the Poor

(*Journal of Economic Perspectives*, Winter, 2007b – s A. V. Banerjee); Pitfalls of Participatory Programs: Evidence from a Randomized Evaluation in Education in India (*American Economic Journal*, February 2010 – spoluautoři A. V. Banerjee, R. Banerjeeová, R. Glennesterová, S. Khemaniová); Nudging Farmers to Use Fertilizer: Evidence from Kenya (*American Economic Review*, October 2011b – s M. R. Kremerem, J. Robinsonem); Peer Effects and the Impacts of Tracking: Evidence from a Randomized Evaluation in Kenya (*American Economic Review*, August 2011c – s P. Dupasovou, M. R. Kremerem); Women Empowerment and Economic Development (*Journal of Economic Literature*, December 2012); Education, HIV and Early Fertility: Experimental Evidence from Kenya (*American Economic Review*, September 2015a – s P. Dupasovou, M. R. Kremerem); The Miracle of Microfinance? Evidence from a Randomized Evaluation (*American Economic Journal*, January 2015b – spoluautoři A. V. Banerjee, R. Glennesterová, C. G. Kinnanová); How Much do Existing Borrowers Value Microfinance? Evidence from an Experiment on Bundling Microcredit and Insurance (*Economica*, October 2018 – s A. V. Banerjee, R. Hornbeckem); Using Gossips to Spread Information: Theory and Evidence from Two Randomized Controlled Trials (*Review of Economic Studies*, February 2019 – spoluautoři A. V. Banerjee, A. G. Chandrasekhar, M. O. Jackson).

Doplňující informace:

Nositel Nobelovy ceny za ekonomii 1998 (Sirůček, P., *Acta Oeconomica Pragensia*, 2009: 4); Education and HIV/AIDS Prevention: Evidence from a Randomized Evaluation in Western Kenya (Kremer, M. R., Duflová, E., Dupasová, P., Sinei, S., World Bank, 2006); Is Decentralized Iron Fortification a Feasible Option to Fight Anemia Among the Poorest? (Duflová, E., Banerjee, A. V., Glennesterová, R., in Wise, D. A. (ed.): *Explorations in the Economics of Aging*, University of Chicago Press, 2011); *Can Microfinance Unlock a Poverty Trap for Some Entrepreneurs?* (Banerjee, A. V., Brezaová, E. L., Duflová, E., Kinnanová, C. G., NBER Working Paper, 2019); dostupné z: <https://economics.mit.edu/faculty/eduflo>; <https://www.povertyactionlab.org>

Rozvojový ekonom a ekonom zdraví M. R. Kremer

Michael Robert Kremer se narodil 12. 11. 1964 v New Yorku. Absolvoval Harvard University (A.B. v sociálních vědách, 1985, Ph.D. v ekonomii, 1992). V letech 1985–1986 vyučoval a pracoval v Keni. Působil na Massachusetts Institute of Technology jako postdoktorand (1992–1993), docent ekonomie, resp. rozvojové ekonomie (1993–1998), profesor ekonomie (1998–1999); roku 1993 byl hostujícím docentem na University of Chicago. Spolupracoval s Harvard Institute for International Development (1997–2000) a od roku 1998 je členem Center for International Development, Harvard Kennedy

School. Na Harvard University zastával post profesora ekonomie (1999–2003) a od roku 2003 Gates Professor of Developing Societies. Spolupracoval s Brookings Institution (1998–2009), podílel se na aktivitách National Bureau of Economic Research (od roku 1998), pracuje pro Center for Economic Research in Pakistan (od roku 2017). Je členem American Academy of Arts and Sciences a laureátem cen ve sféře zdravotnictví, zemědělské ekonomie či Latinské Ameriky (např. Theodore W. Schultz Prize Lecture, Agriculture and Applied Economics Association, 2014). Na Světovém ekonomickém fóru 2004 byl vyhlášen Young Global Leader, roku 2006 náležel k padesáti vědcům roku. Při přebírání Nobelovy ceny proslovil 8. 12. 2019 přednášku *Experimentation, Innovation, and Economics*.

Je konzultantem World Economic Bank, působil jako editor prestižních časopisů atd. Pracuje ve výzkumném středisku Innovations for Poverty Action, orientovaném na sociální a mezinárodní rozvoj. Náleží taktéž k organizaci Giving What We Can bojující s chudobou. Je zakladatelem instituce WorldTeach, která vysílá dobrovolné učitele z řad studentů a mladých absolventů do rozvojového světa. Spoluzaložil Precision Agriculture for Development, která poskytuje s využitím digitalizace a mobilní telefonní sítě agronomické poradenské služby drobným zemědělcům. Kremer se snaží stimulovat i soukromé investice do výzkumu vakcín a jejich distribuce v rozvojovém světě. Od roku 2010 je zakládajícím vědeckým ředitelem Development Innovation Ventures v US Agency for International Development.

Bývá označován za vizionářského průkopníka experimentálních metod. Ve spolupráci také s E. Duflovou a A. V. Banerjeem prokazuje efektivnost řízených experimentálních postupů při testování opatření na zmírnění chudoby. Výzkumy zaměřuje právě na snižování chudoby, především v souvislosti s ekonomikou vzdělání a ekonomikou zdraví. Zároveň navrhuje reformy a konkrétní opatření, která testuje. Zkoumá např. efektivnost dodávek vakcín do rozvojových zemí, kdy navrhuje daňové prázdniny pro firmy úspěšně bojující s malárií či AIDS. Zabývá se zemědělstvím v rozvojových zemích, otázkami vody, ale i problematikou lidských empatií nebo složitostí ekonomik a centrálním plánováním (1997). Navrhuje taktéž opatření v boji s pytláctvím, resp. spekulacemi se sloními kly (2000a). Průkopnický přístupoval, spolu s E. S. Maskinem, k mzdové nerovnosti (1996b) nebo problematice učitelských pobídek (2003b).

Známým se stal Kremerův model rozvoje (1993c), náležící k teoriím, tvrdícím, že k úspěšnému růstu musí správně fungovat několik prvků, které se doplňují a podporují. Název (model O-kroužku) je inspirován havárií raketoplánu Challenger, způsobené selháním triviální součástky v podobě jediného těsnícího O-kroužku. Selhání jednoho, byť drobného článku ekonomického systému, např. globálního produkčního řetězce, může vést ke zhroucení celého systému. A odstranění drobného nedostatku ekonomiky může naopak nastartovat rychlý růst. Model staví na strategické komplementaritě dovedností, resp. na spolupráci lidí s podobnou úrovní. Výrobní úkoly mají být prováděny společně

a mají být spojeny s vysokou hodnotou. Nejproduktivnější pracovníci mají pracovat spolu a vytvářet i nejkvalitnější výrobky. Podle Kremera je dnes vyžadována perfektní kvalita a vysoká přidaná hodnota. To je nevýhodné pro rozvojové země, které nemají prostředky ke specializaci na náročné výstupy přinášející vysoké zisky. Zůstávají tudíž u jednoduchých výrob. Model částečně vysvětluje odliv mozků, negativní dopady odříznutí od světových trhů i mezinárodní rozdíly typu trendů, že bohaté země mají větší firmy, produkují složitější výstupy a vykazují větší produktivitu.

Studie (1993b) objasňuje hyperbolický populační růst a ekonomické mechanismy spojené s demografickými změnami, včetně testování vlivu populace na růst či dopadů rozmachu technologií. Mapován je populační růst a technologický rozvoj v dlouhodobé perspektivě 1 000 000 let před Kristem až 1990 s hypotézou, že populační růst má pozitivně záviset na úrovni populace. Model operuje s endogenitou technologií, které jsou závislé na populaci, čímž má být určován i růst důchodu a populační růst. Během velké části sledovaného období měl být populační růst proporcionální úrovni populace. Mezi historicky oddělenými oblastmi přitom dosahovaly regiony větší a více zalidněné rychlejšího růstu, neboť produkovaly nové myšlenky rychleji než oblasti řídké osídlené. Nárůst znalostí a technologický pokrok jsou zde závislé na velikosti populace. Inovace jsou produkovány zevnitř systému – lidmi v rámci populace. Hospodářský pokrok tak může být nazírán jako důsledek pokroku technologického (vedoucím ke stále efektivnějším způsobům nakládání s vzácnými zdroji), který má být zase důsledkem populační exploze. Nárůst počtu obyvatel se má projevit v zintenzivnění výměny myšlenek a růstu počtu vynálezů i jejich praktických aplikací v podobě inovací. Souvislost má být obousměrná, zvětšující se populace je nejenom motorem růstu, nýbrž i jeho důsledkem. Predikce modelu ovšem neodpovídají datům z posledních dekad a nejsou přesvědčivé při vysvětlování toho, že se růst populace poslední dobou spíše ustálil. Problémy nastávají i při zdůvodnění, proč některé velké a lidnaté oblasti vzestup neudržely a ve vývoji zaostaly (Čína, Indie). Model má být úzký a nezohledňuje další faktory typu např. institucionálního prostředí.

Vybrané knihy, časopisecké příspěvky a kapitoly v knižních publikacích:

Good Policy or Good luck? Country Growth Performance and Temporary Shocks (*Journal of Monetary Economics*, December 1993a – spoluautoři W. Easterly, L. Pritchett, L. H. Summers); Population Growth and Technological Change: 1,000,000 B.C. to 1990 (*Quarterly Journal of Economics*, August 1993b); The O-Ring Theory of Economic Development (*Quarterly Journal of Economics*, August 1993c); Integrating Behavioral Choice into Epidemiological Models of the AIDS Epidemic (*Quarterly Journal of Economics*, May 1996a); Disorganization (*Quarterly Journal of Economics*, November

1997 – s O. J. Blanchardem); Elephants (*American Economic Review*, March 2000a – s Ch. Morcomem); Improving School Quality in Developing Countries (in Kruegerová, A. O. (ed.): *Economic Policy Reform: The Second Stage*, University of Chicago Press, 2000b); Pharmaceuticals and the Developing World (*Journal of Economic Perspectives*, Fall, 2002); Randomized Evaluations of Educational Programs in Developing Countries: Some Lessons (*American Economic Review*, May 2003a); *Strong Medicine: Creating Incentives for Pharmaceutical Research on Neglected Diseases* (Princeton University Press, 2004 – s R. Glennersterovou); Use of Randomization in the Evaluation of Development Effectiveness (in Pitman, G. K., Feinstein, O. N., Ingram, G. K. (eds.): *Evaluating Development Effectiveness, Vol. 7 of World Bank Series on Evaluation and Development*, Transaction Publishers, 2005 – s E. Duflovou); Public Policies to Stimulate Development of Vaccines for Neglected Diseases (in Banerjee, A., Benabou, R., Mookherjee, D. (eds.): *Understanding Poverty*, Oxford University Press, 2006); How High Are Rates of Return to Fertilizer? Evidence from Field Experiments in Kenya (*American Economic Review*, May 2008 – spoluautoři E. Duflová, J. Robinson); Use of Randomization in the Evaluation of Development (in Easterly, W. (ed.): *Reinventing Foreign Aid*, MIT Press, 2008 – s E. Duflovou); Self-Control at Work (*Journal of Political Economy*, December 2015 – spoluautoři S. Kaurová, S. Mullainathan); School Governance, Teacher Incentives, and Pupil-Teacher Ratios: Experimental Evidence from Kenyan Primary Schools (*Journal of Public Economics*, March 2015d – s E. Duflovou, P. Dupasovou); Worms at Work: Long-Run Impacts of a Child Health Investment (*Quarterly Journal of Economics*, November 2016 – spoluautoři S. Bairdová, J. H. Hicksová, E. Miguel); Behavioral Development Economics (in Bernheim, B. D., DellaVigna, S., Laibson, D. (eds.): *Handbook of Behavioral Economics*, North Holland, 2019 – spoluautoři G. Rao, F. Schilbach); Using Randomized Controlled Trials to Estimate Long-Run Impacts in Development Economics (*Annual Review of Economics*, 2019 – spoluautoři A. Bouguen, Y. Huangová, E. Miguel).

Doplňující informace:

Wage Inequality and Segregation by Skill (Kremer, M. R., Maskin, E. S., NBER Working Papers, 1996b); Teacher Incentives (Glewwe, P., Ilias, N., Kremer, M. R., NBER Working Papers, 2003b); *Making Markets for Vaccines: Ideas to Action* (Kremer, M. R., Center for Global Development, 2005); Opomíjená heterogenita lidí aneb proč Afrika dlouhodobě neroste (Bauer, M., Chytilová, J., *Politická ekonomie*, 2007: 55(1):72–90); *Economics of Development* (Perkins, D. H., Radelet, S., Lindauer, D. L., Block, S. A., Norton, 2013); *Borrowing Requirements, Credit Access, and Adverse Selection: Evidence from Kenya* (Kremer, M. R., Jack, W., De Laat, J., Suriová, T., NBER Working Paper, 2016); dostupné z: <https://scholar.harvard.edu/kremer/home>